

Bilag til beretn. vedr. beslutninger af større udenrigspolitisk rækkevidde

»... regeringen bør og skal, efter de noget uklare kriterier, som findes, give Nævnet de oplysninger, som regeringen mener at kunne give. Nævnet kan til gengæld af regeringen forlange oplysninger, som Nævnet måtte ønske, og i øvrigt må det blive den kommende tids praksis i Det Udenrigspolitiske Nævn, der afstikker de egentlige rammer for omfanget af den virksomhed, som dér skal udføres ... Jeg går ud fra at vi her må ende i det hovedsynspunkt, at den kommende tids praksis må vise, hvordan vi skal opfylde de bestemmelser, som findes i det foreliggende lovforslag.« Folketingstidende 1953-54, forhandlingerne sp. 2176.

Hertil kommer - og det gælder navnlig beslutninger, der falder uden for den faste praksis - en politisk vurdering i det enkelte tilfælde. Henrik Zahle skriver således i sin »Dansk forfatningsret - Regering, forvaltning og dom«, 2. udgave, Christian Ejlers Forlag (1996), side 294:

»Rådføringen sker på grundlag af regeringens initiativ, og det er derfor op til regeringen i første omgang at bedømme, om en beslutning er af »større udenrigspolitiske rækkevidde«. Bedømmelsen af dette spørgsmål peger ikke blot på en rent udenrigspolitisk vurdering af det pågældende problem, men må tillige inddrage såvel den betydning, som Danmarks holdning i det pågældende spørgsmål kan have, som den politiske interesse i Danmark for det pågældende emne.«

I den nyere statsretlige litteratur er i øvrigt herom anført:

Max Sørensen, Statsforfatningsret. 1973, side 285: »... regeringen er forpligtet til at underrette Nævnet om vigtige udenrigspolitiske begivenheder og dispositioner. Ved den nærmere afgrænsning af denne pligt må der imidlertid indrømmes regeringen et vist skøn.«

Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret, 1980, side 394: »At Nævnets funktion kun er rådgivende, at regeringen selv skønner over om en beslutning er af større rækkevidde, og at regeringen ikke er pligtig at besvare spørgsmål fra Nævnets side vedrørende andre anliggender end beslutninger af større rækkevidde, er alt sammen ingen ulemper og hæmmer ikke Nævnets funktion. Denne er et led i Folketingets parlamentariske kontrol af regeringen, og Nævnets magt ligger i den politiske opinion det repræsenterer. Anden sanktion behøves ikke.«

Peter Germer, Statsforfatningsret, 1995, side 189: »Hvad det vil sige, at beslutninger er »af større udenrigspolitisk rækkevidde«, må i tvivlstilfælde bero på regeringens og Folketingets skøn.«

Det ligger uden for Lov- og Parlamentssekretariatets muligheder at foretage en udtømmende gennemgang af praksis, også fordi der ikke foreligger noget offentligt tilgængeligt materiale, der belyser, i hvilke tilfælde skiftende regeringer har valgt ikke at inddrage Det Udenrigspolitiske Nævn. I den forbindelse bør det understreges, at en regeringspraksis med hensyn til undladelse af at forelægge bestemte typer sager for Nævnet ikke skaber præciserende retssædvane, medmindre den også er kendt og accepteret af Folketinget. Det er dog bemærkelsesværdigt, at der kun sjældent i konkrete tilfælde har været rettet kritik af en regering i anledning af, at den skulle have forsømt at rådføre sig med Nævnet. Årsagen hertil kan bl.a. være, at skiftende regeringer formentlig har lagt den linje, at man som udgangspunkt hellere måtte søge indhentet Nævnets rådgivning en gang for meget end en gang for lidt for at undgå ubehagelige diskussioner om, hvorvidt regeringen i de enkelte tilfælde havde levet op til grundloven. Under alle omstændigheder ville regeringen ikke være bundet til at følge rådgivningen. Hertil kommer, at det ofte ikke vil være helt klart, om regeringen i forbindelse med en orientering af Nævnet ønsker et råd, jf. nr. 1 ovenfor, eller om regeringen blot ønsker at leve op til sin almindelige orienteringspligt over for Nævnet, jf. nr. 2 og 3 ovenfor.

Et eksempel, hvor der har været rejst kritik, er dog sagen fra 1980 om den daværende energiministers rolle ved indgåelsen af en kontrakt med Saudi-Arabien om levering af olie. Kontrakten indeholdt bl.a. en klausul om, at køber eller købers regering ikke måtte handle på en sådan måde, at det kunne bringe Saudi-Arabien i miskredit i den internationale olieverden eller på anden måde overhovedet. Under en efterfølgende forespørgselsdebat pegede flere af medlemmerne af Folketinget på det uheldige i, at sagen ikke havde været drøftet i Nævnet. Kontrakten blev herefter fremlagt på et efterfølgende nævnsmøde. Efter mødet udtalte den daværende statsminister, at den omtalte miskrediteringsklausul var af kommerciel karakter, mens den daværende formand for Nævnet, Hen-